

csak fel. József Attila szabadegyetemi előadásairól és esztétikai gondolkodásáról irodalomelméleti alaposágú sorokat olvashatunk. Babits Mihály létösszegző költeménye, a *Jónás könyve*, illetve a *Jónás imája* (ezt az előbbi kiegészítésének tartja Vilček Béla) szemléletmódjában összekapcsolódik a kötetben következő költő, Radnóti Miklós egyik eclogájával. Az ő munkaszolgálatáról, illetve az annak ideje alatt végzett alkotói tevékenységéről elmélkedő írás könyörtelen realitással tárja az olvasó elé a tényeket, adatokat az utolsó évekről, napokról.

A *Tamáságtétel* fejezetének legérdekesebbje talán a Faludy-recepciót (pontosabban annak hiányát) áttekintő darab. A matuzsálemi kort megért költő alkotásainak irodalomtörténeti helyét szükséges volna végre kijelölni, az életmű és az alkotó személyiség elválasztása nélkül.

A szerző irodalomtörténeti jártasságáról tanúskodik a különböző hangon és eltérő műfajokban megszólaló írók, költők produktumainak további két fejezetben történő értő elemzése. Hubay Miklós monumentális drámaköteteitől a fiatalon elhunyt Gérecz Attilán, valamint az úgynevezett arctalan nemzedéken keresztül a kortárs irodalmár, Szepes Erika első prózakötetéig és Turczi István költői tevékenységéig úgy olvashatunk mindenről, hogy közben már-már magunk is részesévé válunk az irodalmi alkotás folyamatának.

Az alapvetően hermeneutikai természetű látásmód segítségével nemhogy távolabb, de közelebb kerülünk az irodalom elméleti megközelítéséhez és gyakorlati megvalósulásához egyaránt, s ezzel párhuzamosan átélhetjük az irodalomtudósi tevékenység legapróbb nüanszait és telített pillanatait.

MIHOLICS TÍMEA

(*Parnasszus könyvek, Budapest, 2006, 248 oldal, 980 Ft*)

BUDA ATTILA:

Teremtő utánpótlás Babits-tanulmányok

Vannak klasszikus alkotóink, akiknek helye az irodalmi kánonban megkérdőjelezhetetlen. Babits Mihály is közéjük tartozik. Egy ilyen klasszikus életművel való szembesülés újra meg újra kihívást jelent az irodalomértés számára. A köztudatban róla kialakult kép azonban mindenkor formálható és árnyalható.

Buda Attila Babits Mihály egész életművét átfogó tanulmánykötetet jelentetett meg. A szerzőt az irodalomtörténész érdeklődésének szellemi izgalma és a filológus alaposága egyként jellemzi. Könyvének címe az irodalom létmódjának kettősségét sugallja: egy író-költő egyszerre igyekszik megismerni azt a hagyó-

mányt, amelynek – akár tudatosul benne, akár nem – szükségszerűen továbbírója, formálója, és mindig újat is teremt. A hatalmas erudíciójú Babits Mihály esetében ez az állítás különösen igaz. A kötet tanulmányai arra töreksenek, hogy mindeddig nem vagy csupán kevésbé ismert dokumentumok közreadásával és értelmezésével gazdagítsák Babits-képünket.

E dokumentumok vizsgálata soha nem öncélú. Buda Attila mindig az életmű és a költői személyiség alakulástörténete felől igyekszik közeledni hozzájuk. Több tanulmányának elején megfogalmazza azt az elméleti alapvetést, amely tudományos munkáját irányítja: „a 21. század eszményi filológusának [...] az általa tudományosan alátámasztható szövegek közlési tevékenysége mellett az adott művek komplex értelmezését is el kell végeznie”.

Buda Attila – a Babits-életmű kronológiáját szem előtt tartva – számos dokumentumot tesz közzé. Vizsgálja a költő gyermekkori olvasmányait, a fennmaradt dedikációkat, ajánlásokat, a bennük megnyilvánuló kamaszos szeretetvágyat éppúgy, mint a szekszárdi szülőházban talált kéziratot füzeteket. Alapos írásokkal mutatja be Babits fogarasi és újpesti tanárságának mindennapjait, azok személyiségformáló hátte-

rét. Ezek a tanulmányok és dokumentumok keresztmetszetet adják a kor oktatáspolitikájának is, Erdélyben és a fővárosban egyaránt.

Buda Attila bemutatja, hogy Babits milyen tárgyakat és milyen műveket tanított, de ennél is fontosabb az, hogy milyen szemlélettel. Ahogyan a költő *Stilisztika és retorika a gimnáziumban* című esszéjében megfogalmazta, elsősorban az anyanyelv használatára és a gondolkodásra kell egy tanárnak oktatnia diákjait. Stilisztikai-retorikai feladatokat

gyakorta erkölcsi vonatkozású szövegeken végzett velük. Az Újpesten töltött egy esztendő részletes bemutatása annak is keresztmetszete, hogy e rövid időszak alatt miként formálódott Babits szemlélete és életműve.

A szerző mindig tágabb nézőpontból közelít tárgyahoz: a Babits család levelezését társadalom- és kultúrtörténeti távlatból szemléli, a középosztály átalakulását és ennek a későbbi művekben, különösen a *Halálfiái*ban történő megjelenését tartva szem előtt. A pécsi diákevek idejéből származó Martialis-fordítások részletes írásképi-ortográfiai és stílári leírásán túl megállapítja, hogy „ha a szavakat nem is adta vissza minden esetben pontosan, a gondolatokat mégis maradéktalanul tolmácsolta”. Már a korai kísérletekben tetten éri Babits fordítói

szemléletének formálódását. Azt is bemutatja, miként válhattak az iskolai önképzőköri összejövetelek a Négyesy-féle szemináriumok előkészítőivé.

A kötet legérdekesebb tanulmánya Babits 1910-ben, a Nyugatban megjelent *Mese a Decameronból* című novellájának elemzése. Filológusi pontossággal veti egybe Babits szövegét nemcsak a korábbi magyar fordításokkal, hanem az olasz eredetivel is. Az elemzés egyszerre olvassa a *Mese a Decameronból*t más Babits-szövegek és a keresztény misztikus gondolkodók, különösen Avilai Szent Teréz írásai felől. Külön tanulmány foglalkozik Babitsnak a Nyugat Kiadónál megjelent munkáival, és a kiadott könyvek mögött rejlő emberi kapcsolatokkal.

Buda Attila írásai nemcsak a kutatók számára kínálnak érdekességeket: haszonnal forgathatja őket minden érdeklődő olvasó. A kötetet Babits Mihály velencei képeslapjai díszítik, a függelékben található névmutató pedig a gyors tájékozódást segíti.

CHOVÁN ISTVÁN

(Ráció Kiadó, Budapest, 2007,
312 oldal, 2700 Ft)

JACQUES ROUBAUD:

Költészet és emlékezet Leoprepész fiának találmánya

Jacques Roubaud költő, író, irodalmár és („nyugalmazott”) matematikus, a francia irodalom meghatározó alakja. *Költészet és emlékezet* című kötete 1993-ban tartott öt poétikai előadásának írott változata, melyekben a nyugati kultúra meghatározó költészetelméleti módszereivel száll vitába Platónról és Arisztotelész *Poetikájától* kezdve az orosz formalistákon át Barthes-ig.

A könyv alap gondolata, hogy az írásbeliség elterjedésével a költészet elveszítette korábbi (homéroszi) presztízsét, még ha a modern reflexió, amely az antik filozófusok munkái nyomán bontakozott ki, ezt nem is vette figyelembe. Maguk a költők is hibásan reagálnak saját megváltozott helyzetükre: vannak, akik a korábbi idők tekintélyét követelik maguknak, mások az ihletett költő pózában tetszelegnek, néhányan pedig elfogadják, hogy a költészet kiszorul a komoly dolgok közül. Roubaud mindhárom választ helyteleníti, és egy új verselméletet alkot: a költészet ideáját a fogalmi gondolkodás és a tudomány korában. Modelljének előképeit a trubadúrokban és az antik lírikusban, Szimonidészben (óra utal a könyv alcíme: *Leoprepész fiának találománya*) nevezi